

A KÖZÉPKOR ÉPÍTÉSZETE

(III- XVI. sz.)

A romanika interregionális áramlatai (X-XIII. sz.)

A.) Konzervatív (retrospektív) áramlatok:

1.) Antikizáló romanika „B”

- a.) Róma-városában
- b.) Toszkána – Firenzei iskola
- c.) Toszkána – Pisa-Lucca-i iskola
- d.) Provanca
- e.) Germania – Köln

2.) Bizantizáló romanika „C”

- a.) Velence környéke
- b.) Franciaország (Aquitánia, Perigord)

B.) Progresszív (előre tekintő) áramlatok:

1.) Lombard romanika „A”

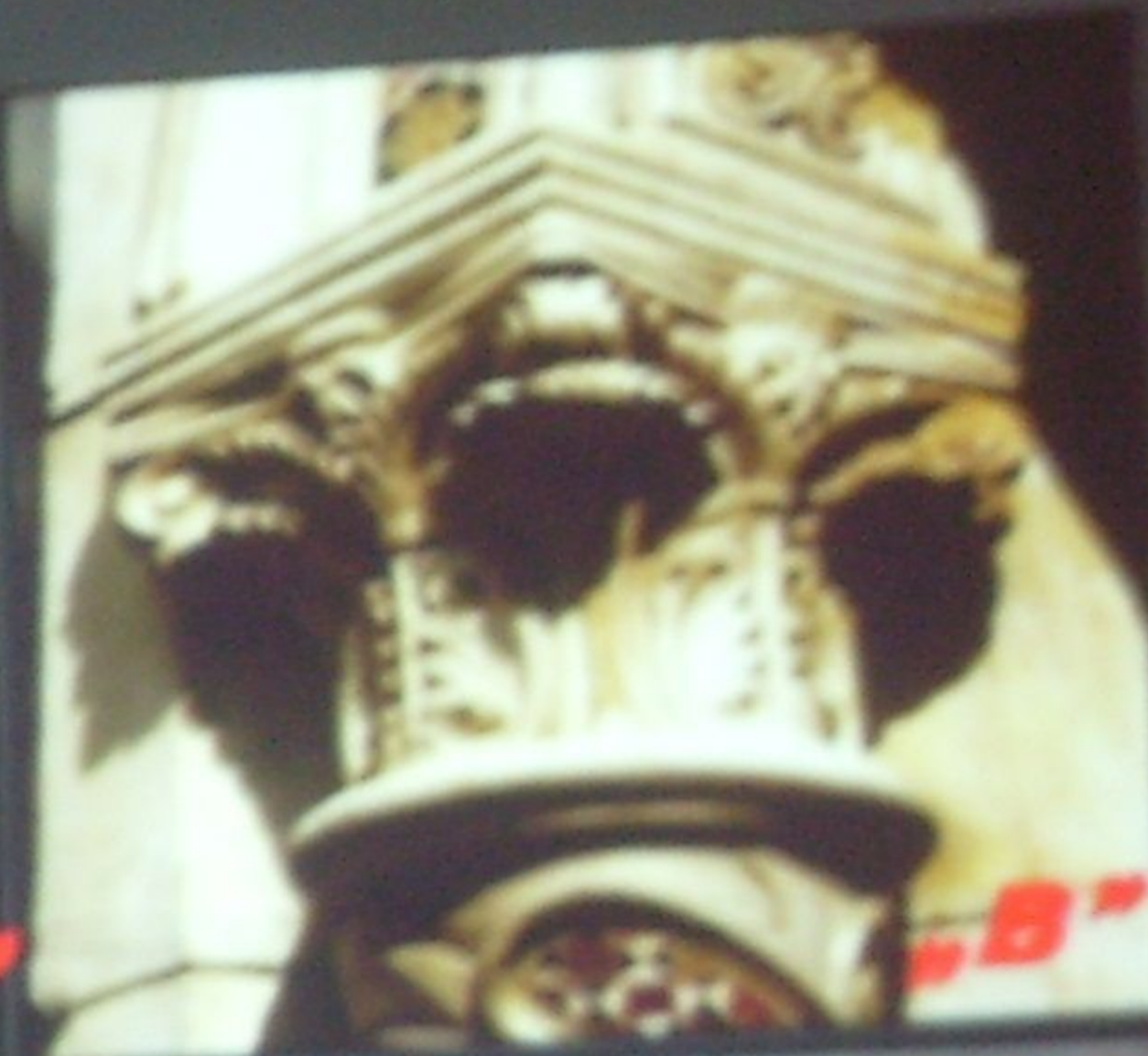
- a.) Itáliában (Cividale, Milano, Como, Pavia, San Leo)
- b.) Ibéria, Franciaország
- c.) Németország

2.) Bencés zarándok romanika „D”

3.) Ciszterci romanika „E”

4.) Normann (Imperiális) romanika „F”

- a.) Normandia
- b.) Anglia
- c.) Szicília

A romanika interregionális áramlatai (X-XIII. sz.)

A.) Konzervatív (retrospektív) áramlatok:

1.) Antikizáló romanika „B”

- a.) Róma-városában (Lateráni bazilika és San Paolo fuori la Mura kolostorszárnyai, San Clemente)
- b.) Toszkána – Firenzei iskola (Battistero, San Miniato al Monte)
- c.) Toszkána – Pisa-Lucca-i iskola (Pisa: dóme gyűttes, Lucca: San Michele)
- d.) Provence (Arles: Saint-Trophime, Saint-Gilles: Saint-Gilles templom)
- e.) Germania – Köln (Sankta Maria im Kapitol, Apostolok temploma)

2.) Bizantizáló romanika „C”

- a.) Velence környéke (Velence: San Marco, Torcello: Santa Fosca, Padova: Il Santo)
- b.) Franciaország (Aquitánia, Angoulême: Saint-Pierre, Perigord, Perigeaux: Saint-Front)

B.) Progresszív (előre tekintő) áramlatok:

1.) Lombard romanika „A”

- a.) Itáliában (Cividale: Tempietto Longobardo, Milano Sant’Ambrogio, Como: Sant’Abbondio
Pavia: San Michele, San Leo: Pieve)
- b.) Ibéria, Franciaország (Tahull: San Climent, Tournus: apátság,)
- c.) Németország (Regensburg: Sankt Emeram, Sankt Jacob)

2.) Bencés zarándok romanika „D”

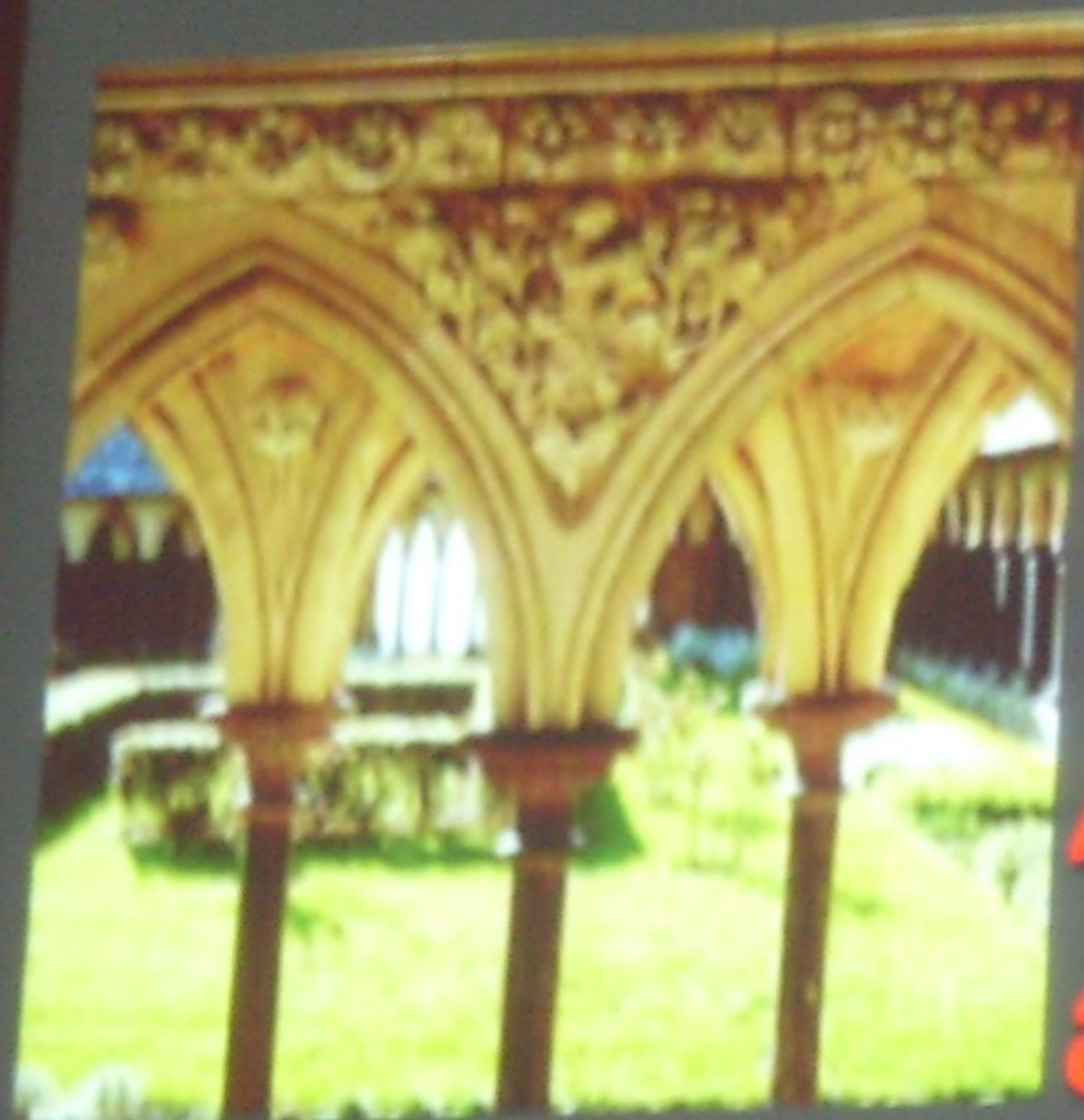
- a.) Általános zarándok-bazilika típus franciaszentéllyel (Toulouse: Saint-Serenin, Santiago de Compostella)
- b.) Burgundiai boltozati kísérletek (Cluny II-III, Tournus, Anzy-le-Duc, Vézelay)

3.) Ciszterci romanika „E”

- a.) Anyamonostorok első periódusa és hatásuk (Cîteaux, Clairvaux, Pontigny, La Ferté, Fontenay)
- b.) Provence rendhagyó példái (Senanque, Le Thoronet)

4.) Normann (Imperiális) romanika „F”

- a.) Normandia (Mont-Saint-Michel, Jumièges, Caen: Saint-Trinité, Saint-Étienne)
- b.) Anglia (Durham, Ely, Peterborough)
- c.) Szicília (Cefalù, Monreale)

A romanika interregionális áramlatai

Progresszív áramlatok „F” :
normann, imperiális romanika

A Romanika építészete II. – Interregionális áramlatok

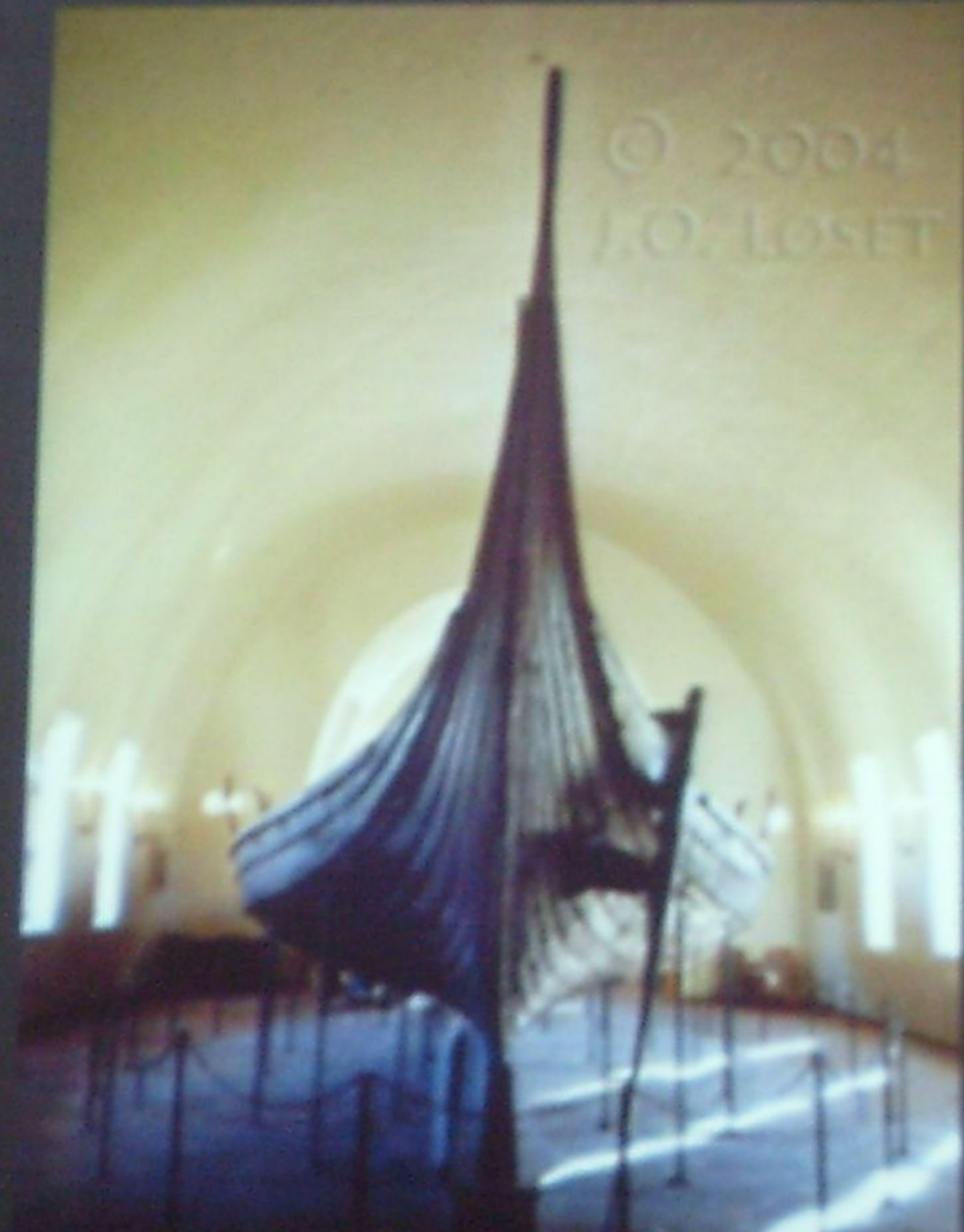
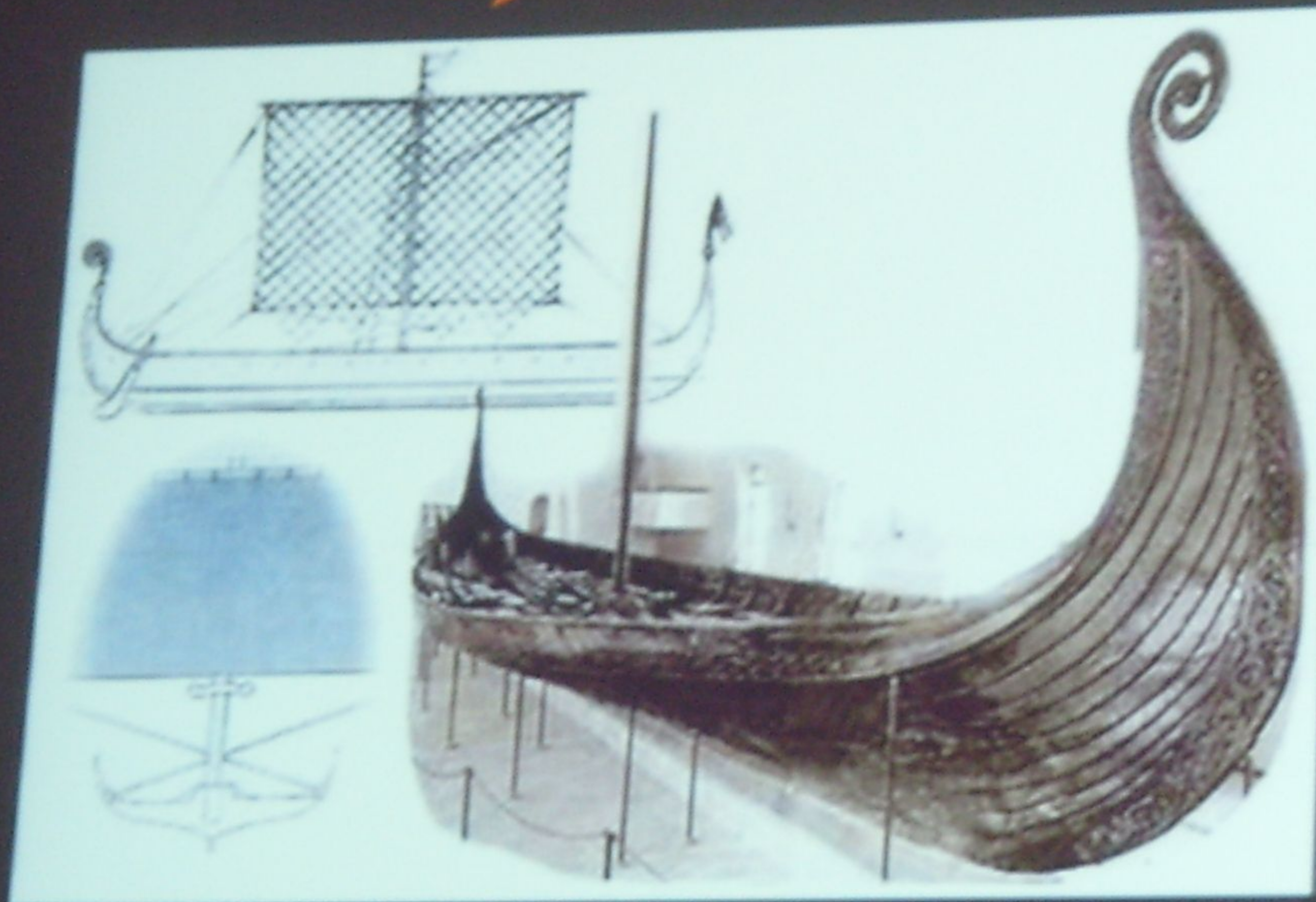
F.) Normann („Imperiális”) Romanika (XI-XIII. sz.)

Normannok: északi germán népek; szállásterületeik a középkor elején a mai Dánia, Norvégia és Svédország területén; harcban kiérdemelt méltóságok (király, jarl...), megbecsült földműves réteg, rabszolgaság; viking rabló-hadjáratok...

A normann terjeszkedés periódusai:

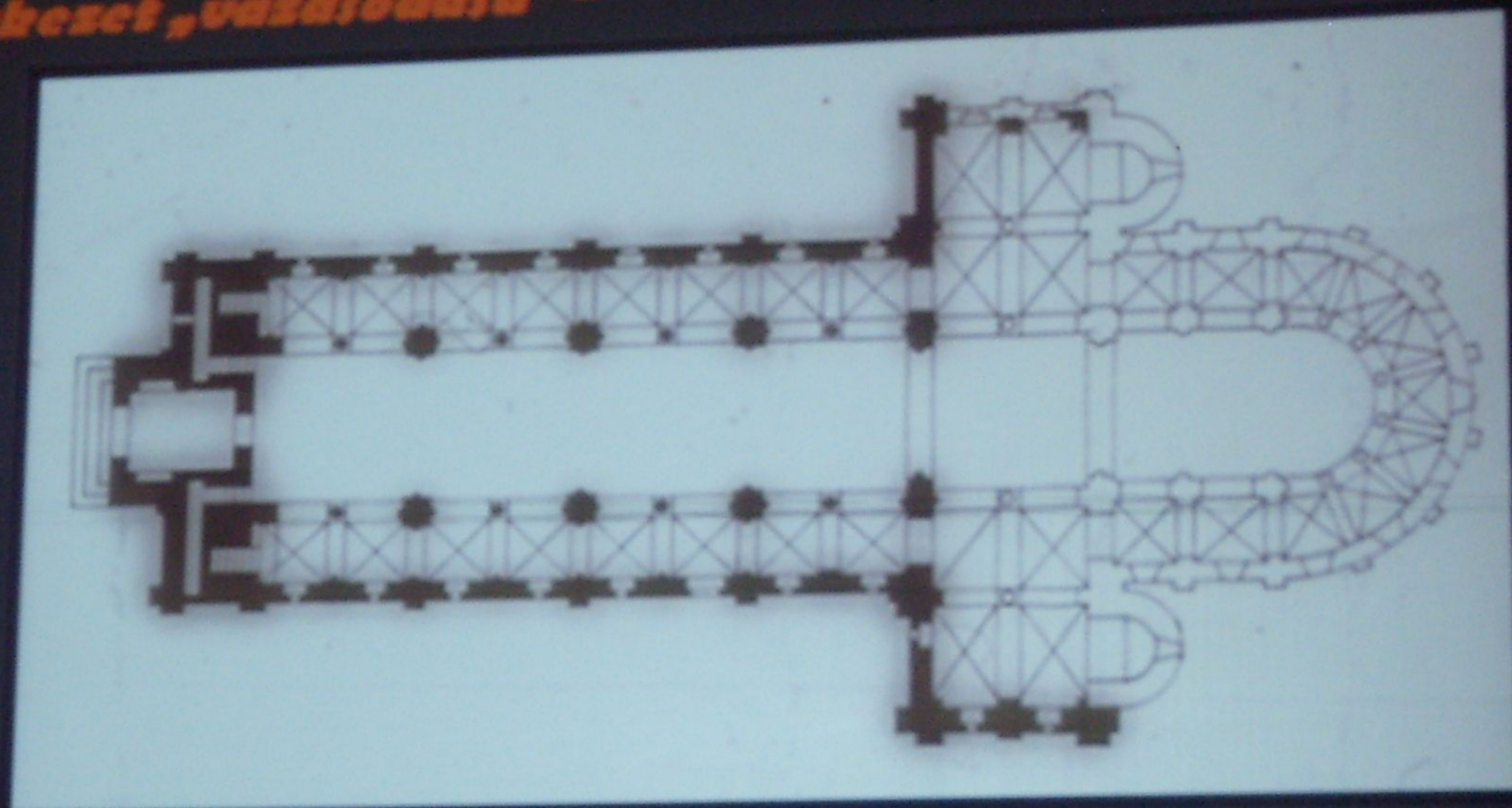
- I.) VIII-IX. sz.: „kalandozások” kora új típusú hajókon; rajtaütések majd kereskedőtelepek a brit szigeteken (Lindisfarne, 793) és a kontinensen (Rouen, 841)
- II.) IX-X. sz.: a skandináv királyságok megerősödése - Svéd terjeszkedés keleten (Kijevi rusz, ~860), norvég terjeszkedés északon (Hebridák, Írország, Izland, Grönland, Észak-Amerika), Dánok Angliában (866-) és a kontinensen (Rollo herceg hűbér-birtoka, 911); kereszténység felvétele (Dánia, Kékfogú Harald – 965), városiasodás (Lund, Oslo).
- III.) XI-XII. sz.: a feudális Normandiából induló hódítások – katonai „szolgáltatás” fejében hűbérbirtokokat kaptak: Dél-Itáliában (1016), Szicíliában (1051), kereszties hadakkal Szíriában Antiokiai hercegség (1099)

A Romanika építésze II. – Interregionális áramlatok F.) Normann („Imperiális”) Romanika (Oseberg-hajó IX. sz.)

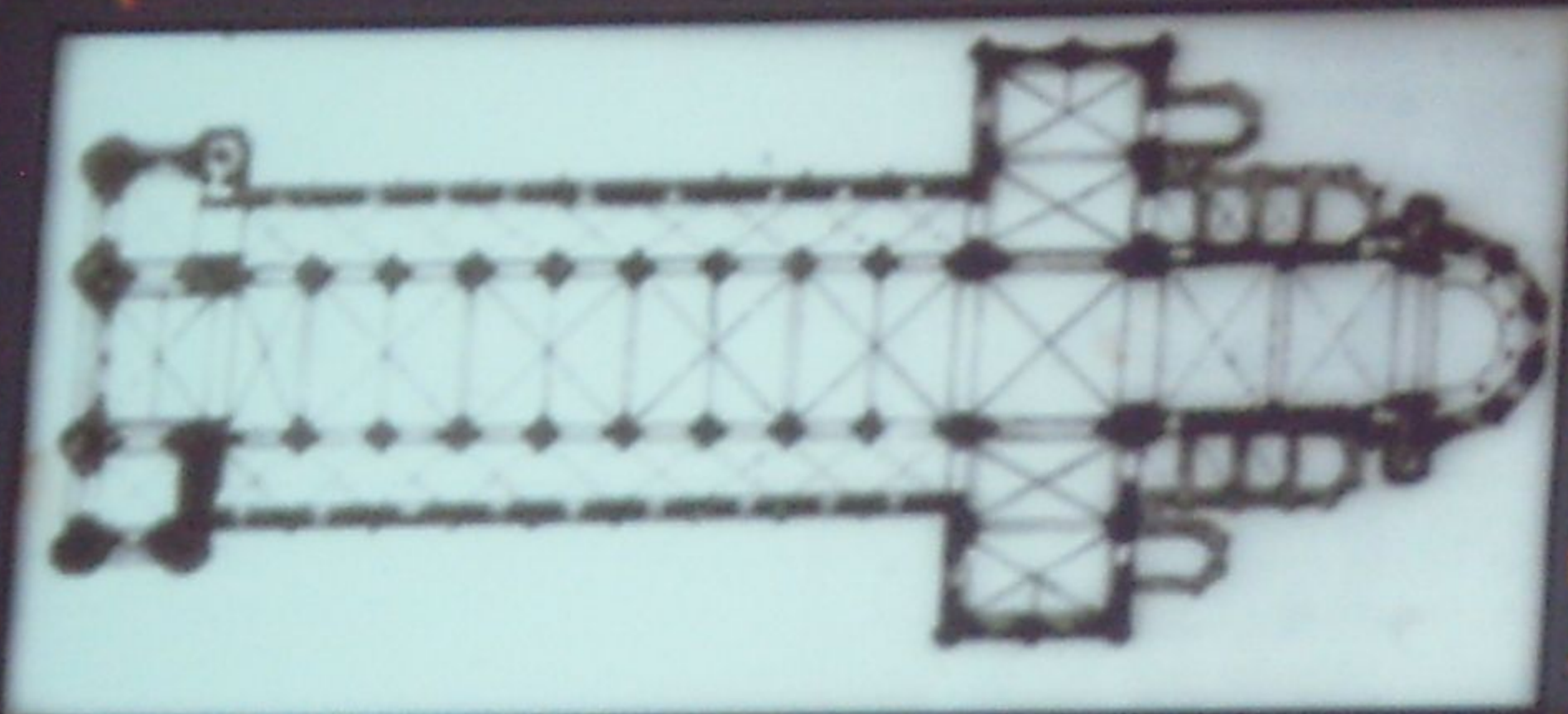
A Romanika építészete II. – Interregionális áramlatok
F.) Normann („Imperiális”) Romanika – korai szabvány (XI. sz.)
- Falserkezet „vázairodása” -

Jumiéges: bencés
apátság (1040-1067)

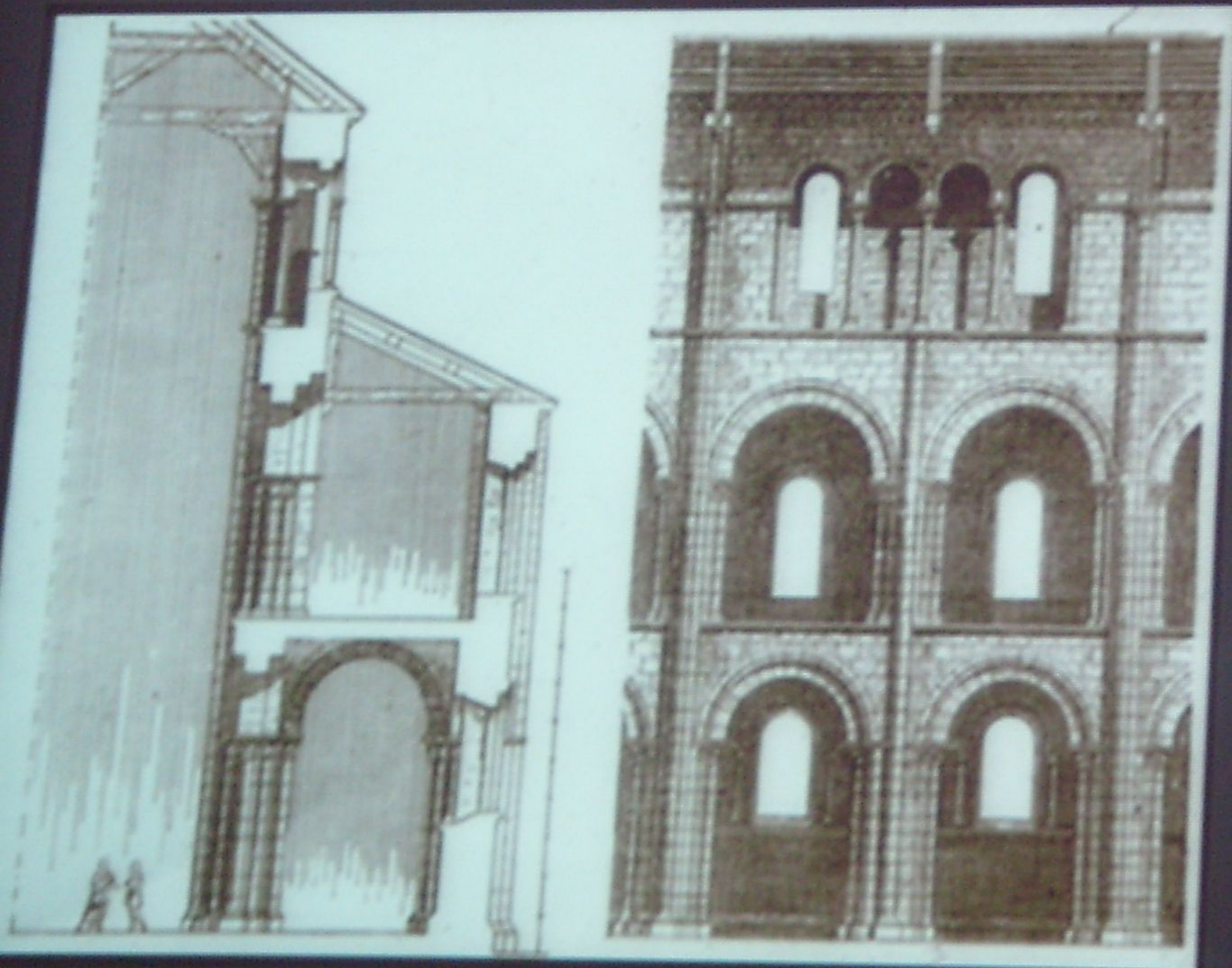

A Romanika építészete II. – Interregionális áramlatok
F.) Normann („Imperiális”) Romanika – korai szakasz (XI. sz.)
- Falszerkezet „vázásodása” -

Caen: Saint-Trinité
(1060/1065-1120)

Caen:
Saint-Étienne
(1060/1065-
1120)

Ely
(1081-)

A Romanika építészete II. – Interregionális áramlatok
F.) Normann („Imperiális”) Romanika – érett szakasz (XII-XIII. sz.)

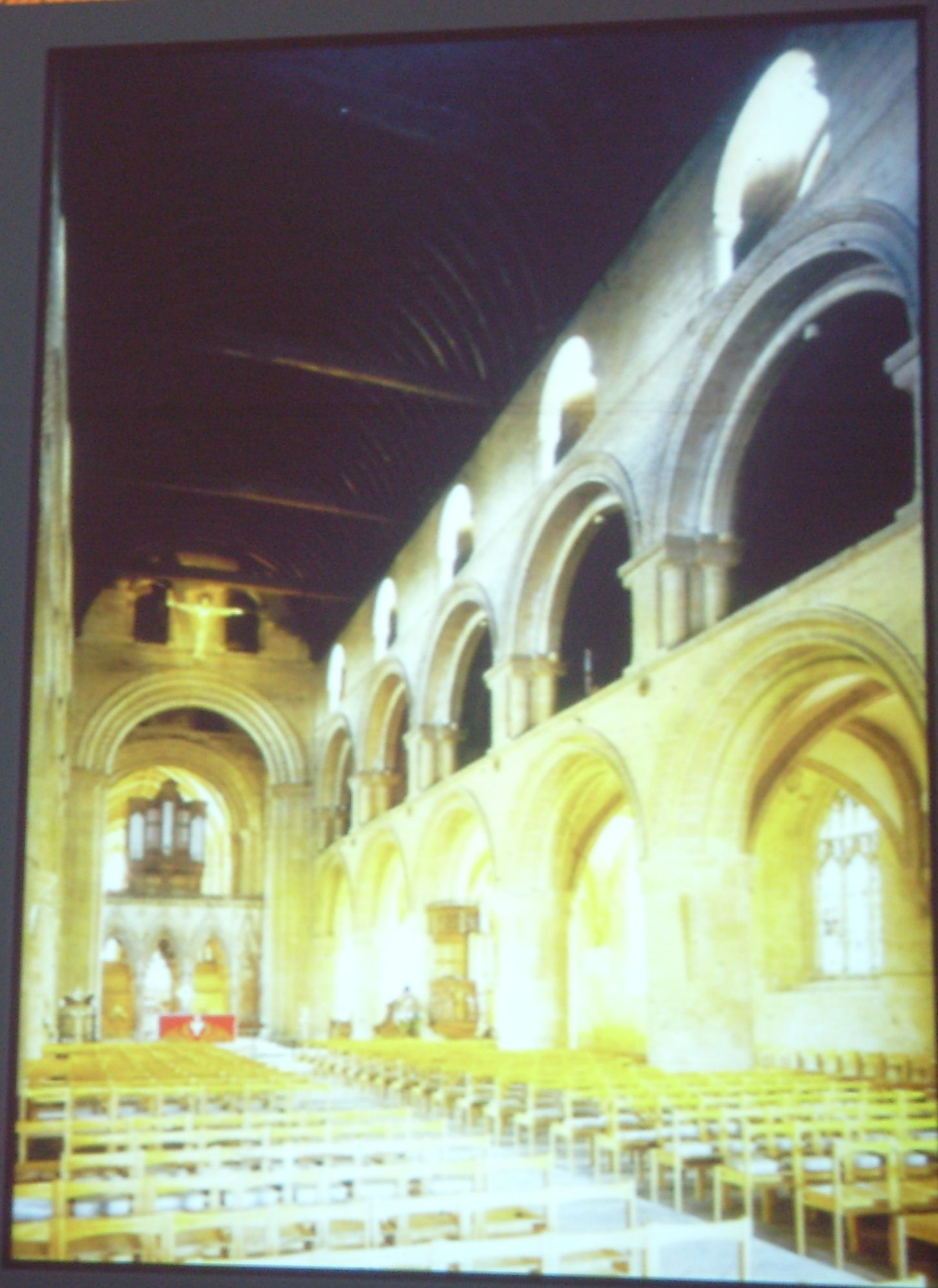

Caen: Saint-Étienne
Bencés apátság
(1060/65-1120)

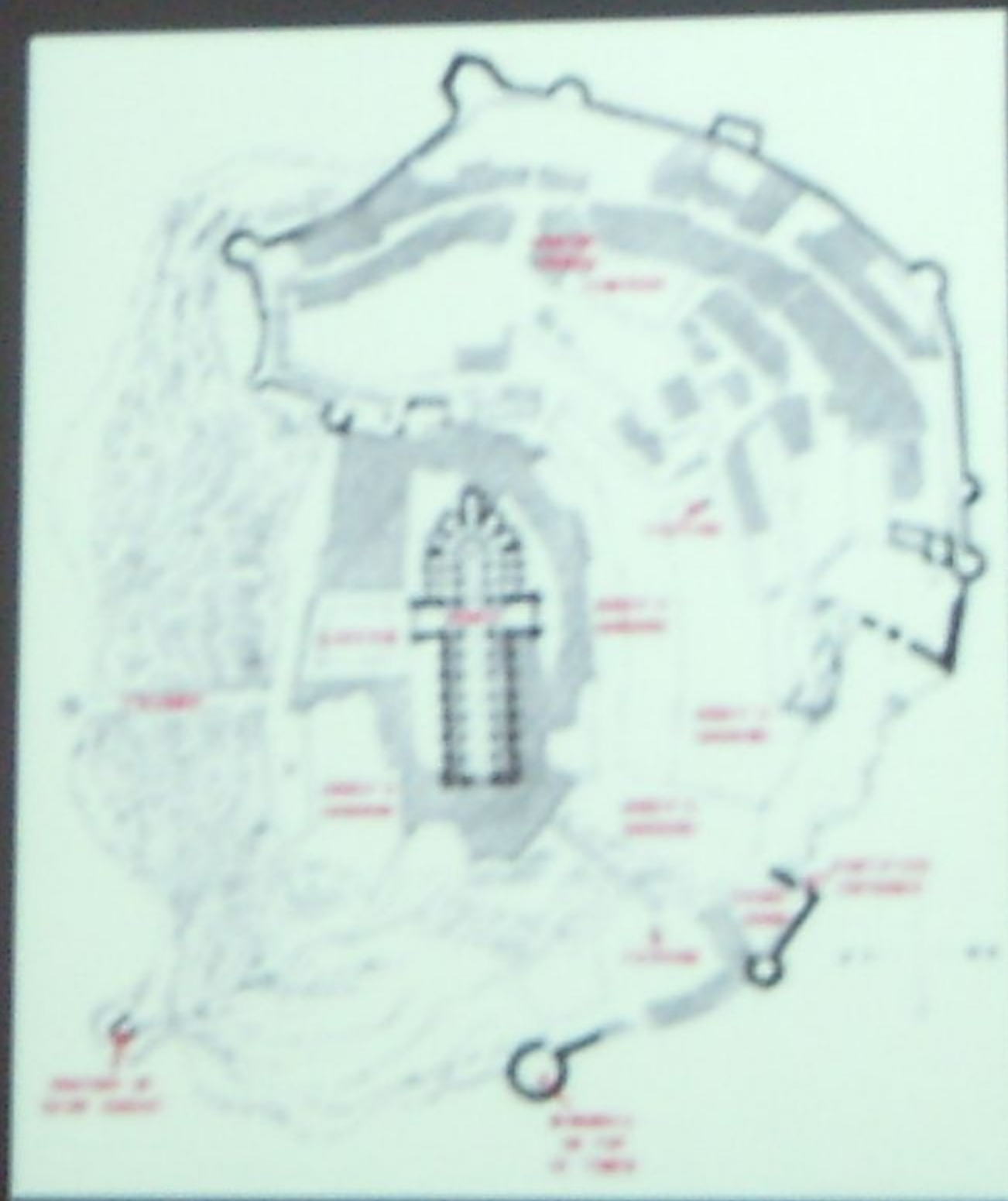

Peterborough:
Bencés apátság
(1118-)

Southwell:
Bencés apátság
(1108-1114)

A Romanika építészete II. – Interregionális áramlatok
F.) Normann („Imperiális”) Romanika – korai szakasz (XI. sz.)
- Térlefedés faszervezettel: látszó fedélszék, fadonga -

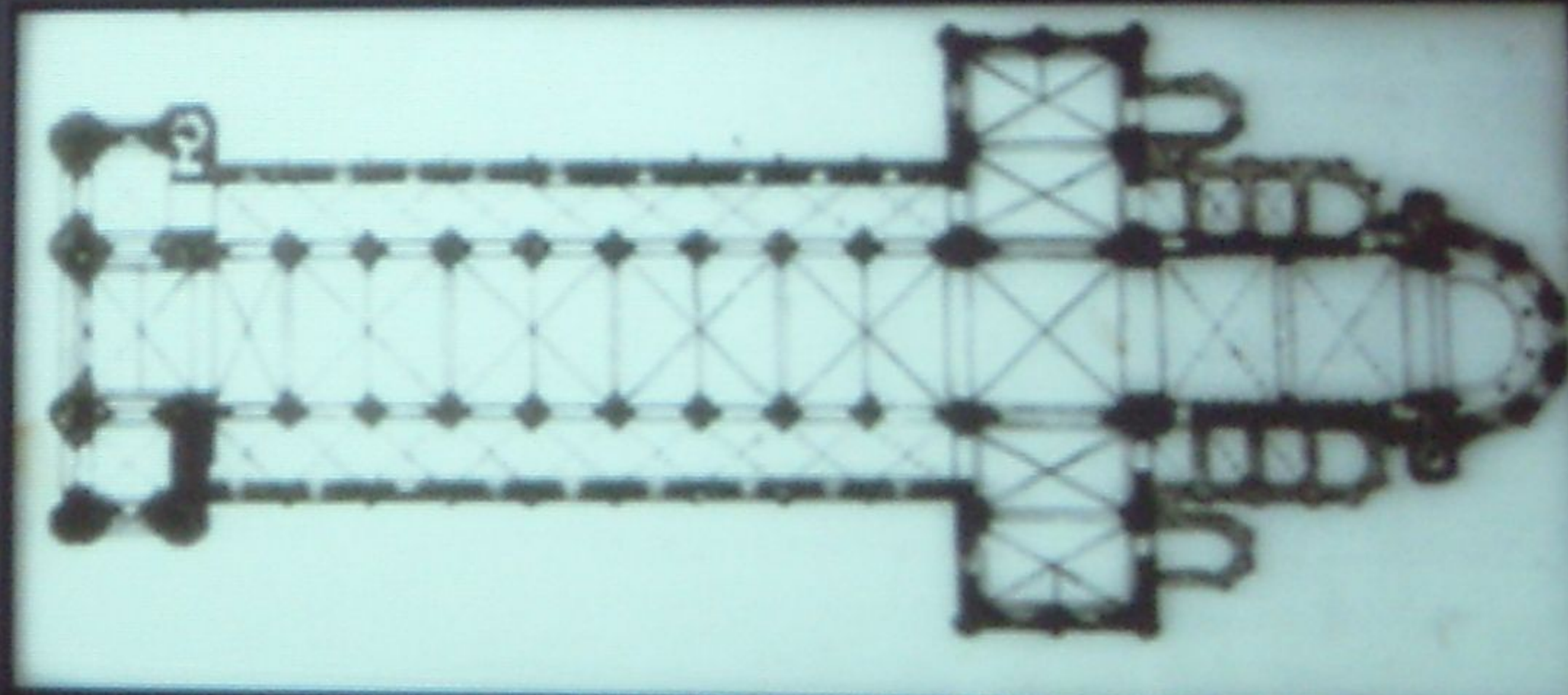
Mont-Saint-Michel:
Bencés apátság
(1035-, 12. sz.,
13. sz., 15. sz.)

A Romanika építészete II. – Interregionális áramlatok
F.) Normann („Imperiális”) Romanika – érett szakasz (XII-XIII. sz.)
- Térlefedés vázasodása: bordás boltozatok -

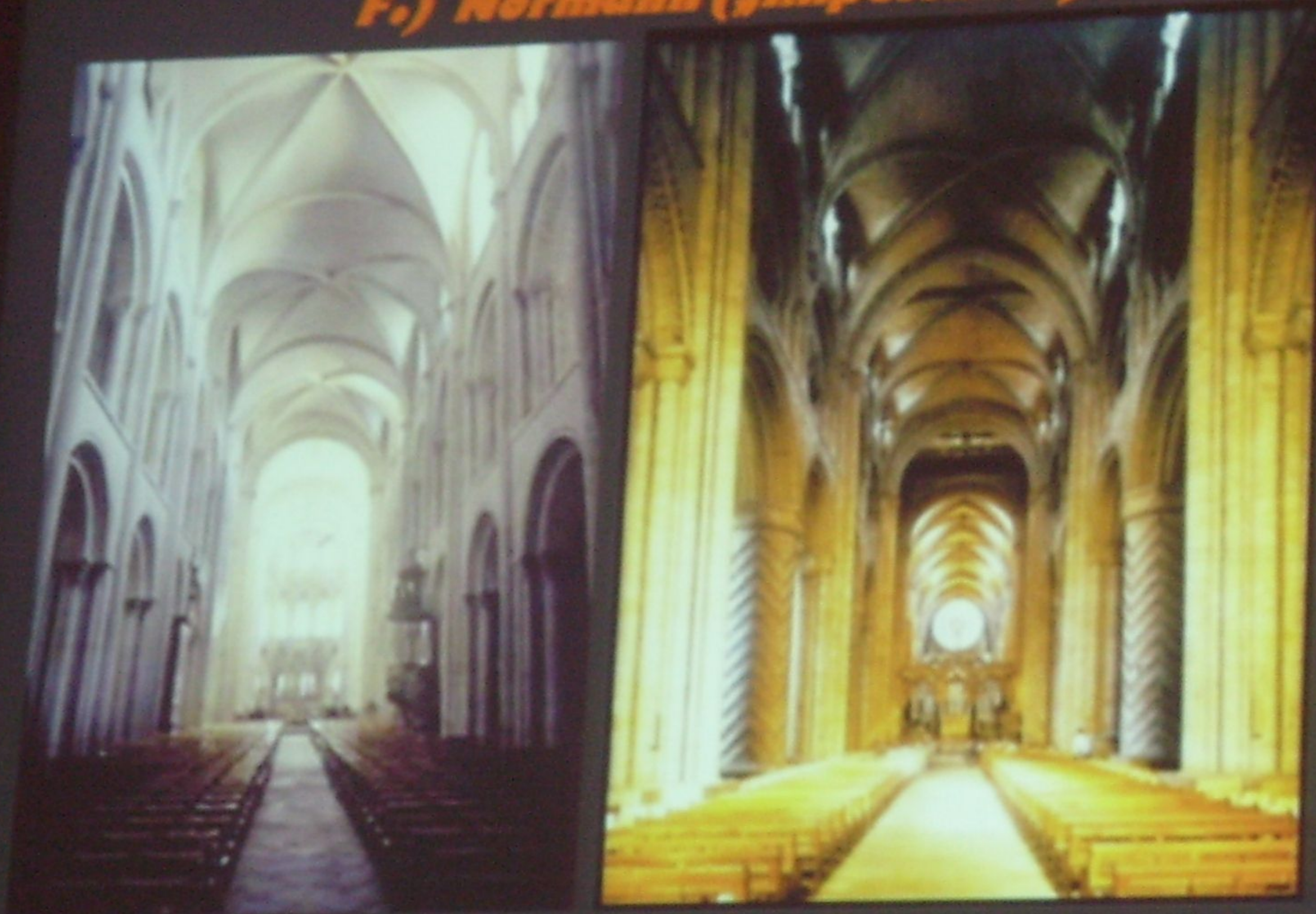

Caen: Saint-Trinité
(1060/1065-1120)

Előzmények:
Anzy-le-Duc (XI. sz.)
Speyer (1085-)

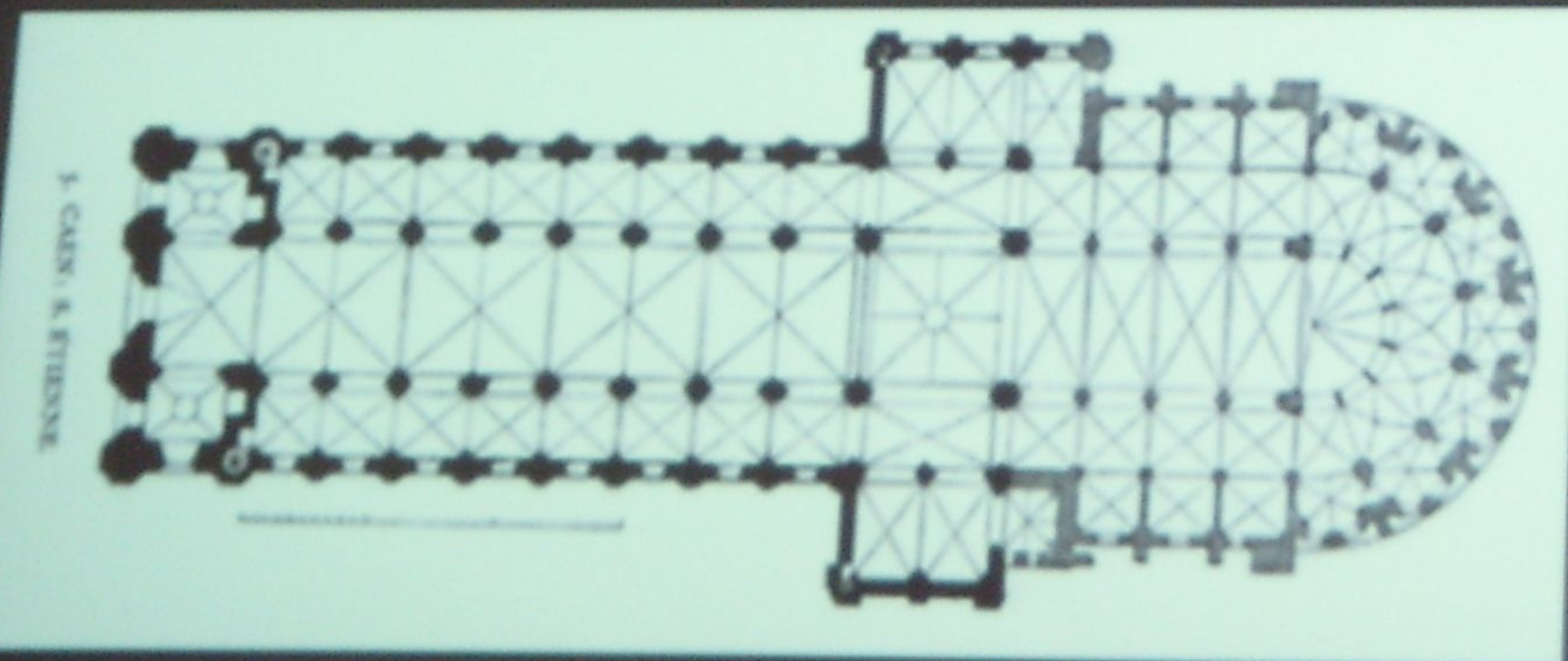

A Romanika építészete II. – Interregionális áramlatok
F.) Normann („Imperiális”) Romanika – érett szakasz (XII-XIII. sz.)

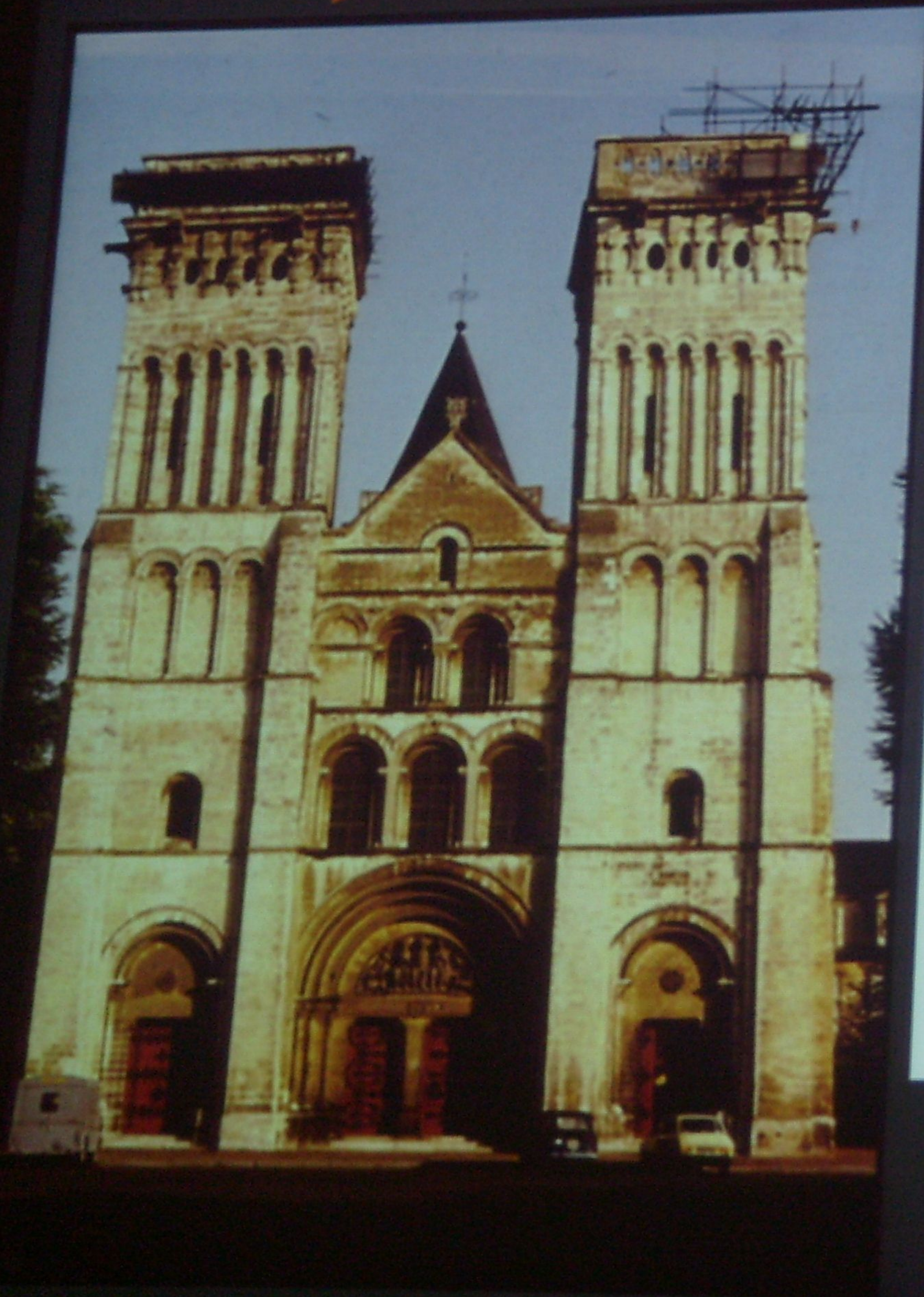

Caen: Saint-
Étienne
(1060/1065-1120)

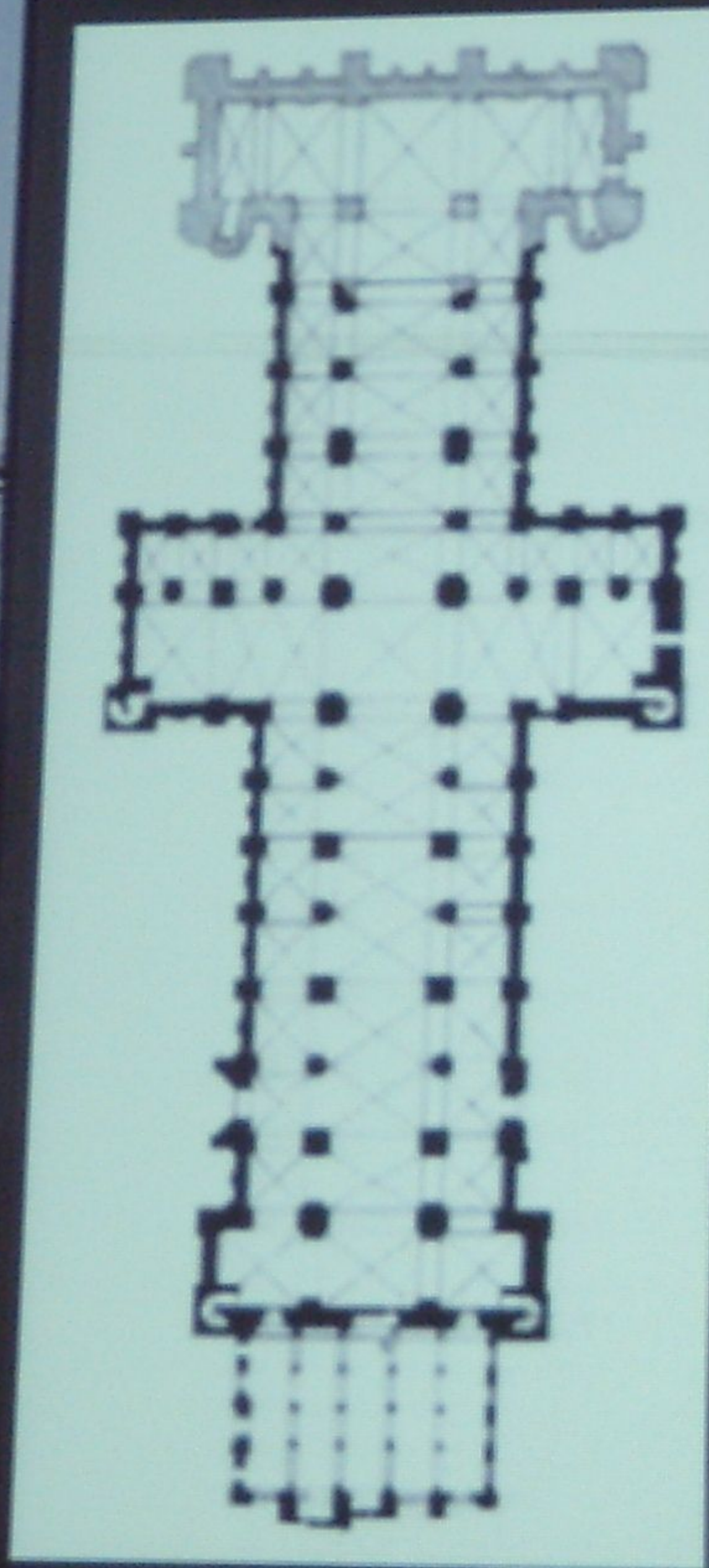
Durham: St. Cuthbert
Katedrális (1093, 1128/
1133-1160, 13. sz.)

A Romanika építészete II. – Interregionális áramlatok
F.) Normann („Imperiális”) Romanika – érett szakasz (XII-XIII. sz.)

Caen: Saint-Trinité (1060/1065-1120)

Durham: St. Cuthbert Katedrális
(1093, 1150-1226, 13. sz.)

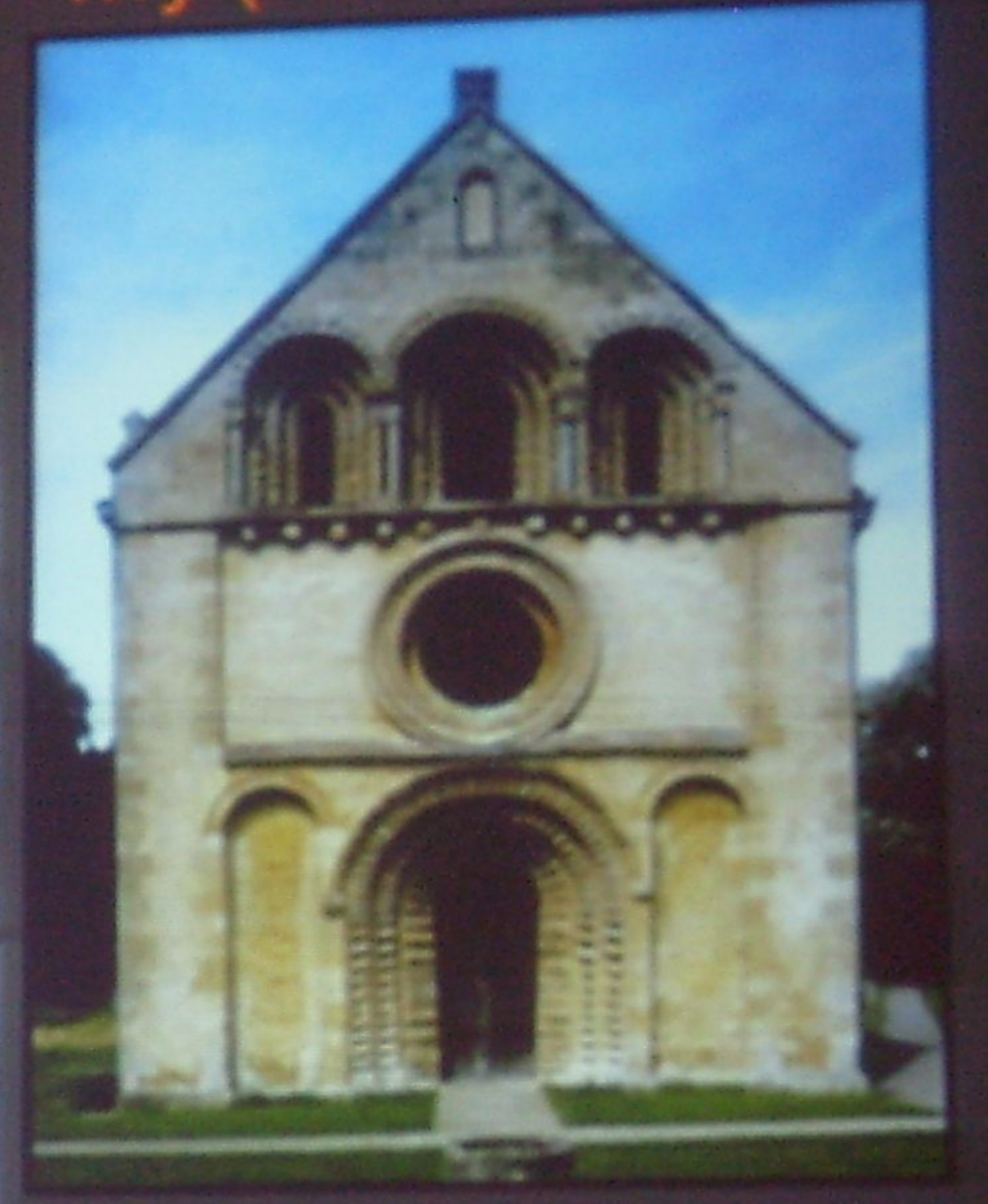
A Romanika építészete II. – Interregionális áramlatok
F.) Normann („Imperiális”) Romanika – érett szakasz (XII-XIII. sz.)

Castle Acre
Cluny perjelség
(1089, 1146-1537)

Iffy (12. sz. vége)

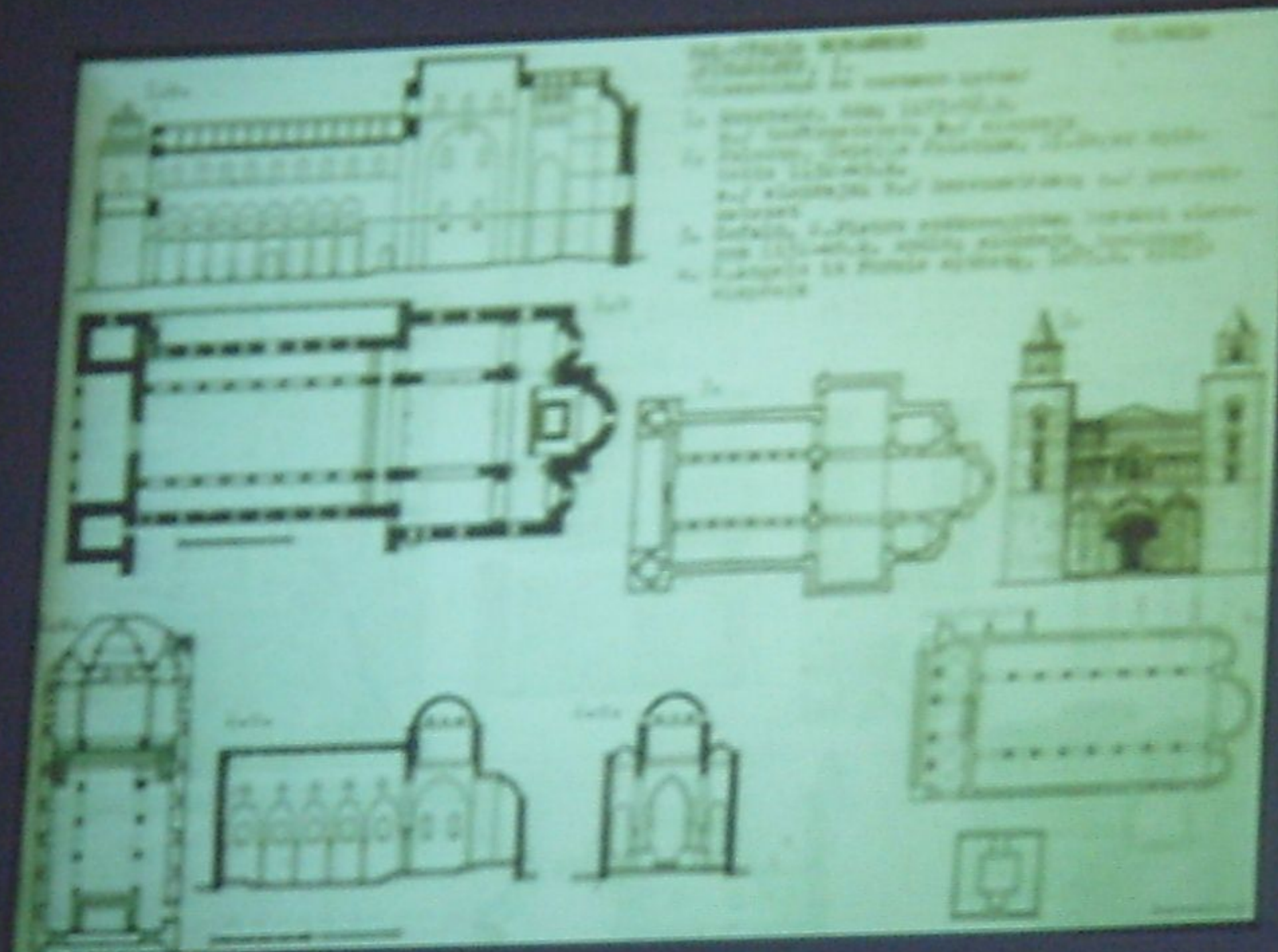

Caen: Saint-Trinité
(1060/1065-1120)

A Romanika építészete II. – Interregionális áramlatok

F.) Normann („Imperiális”) Romanika – érett szakasz (XII-XIII. sz.)

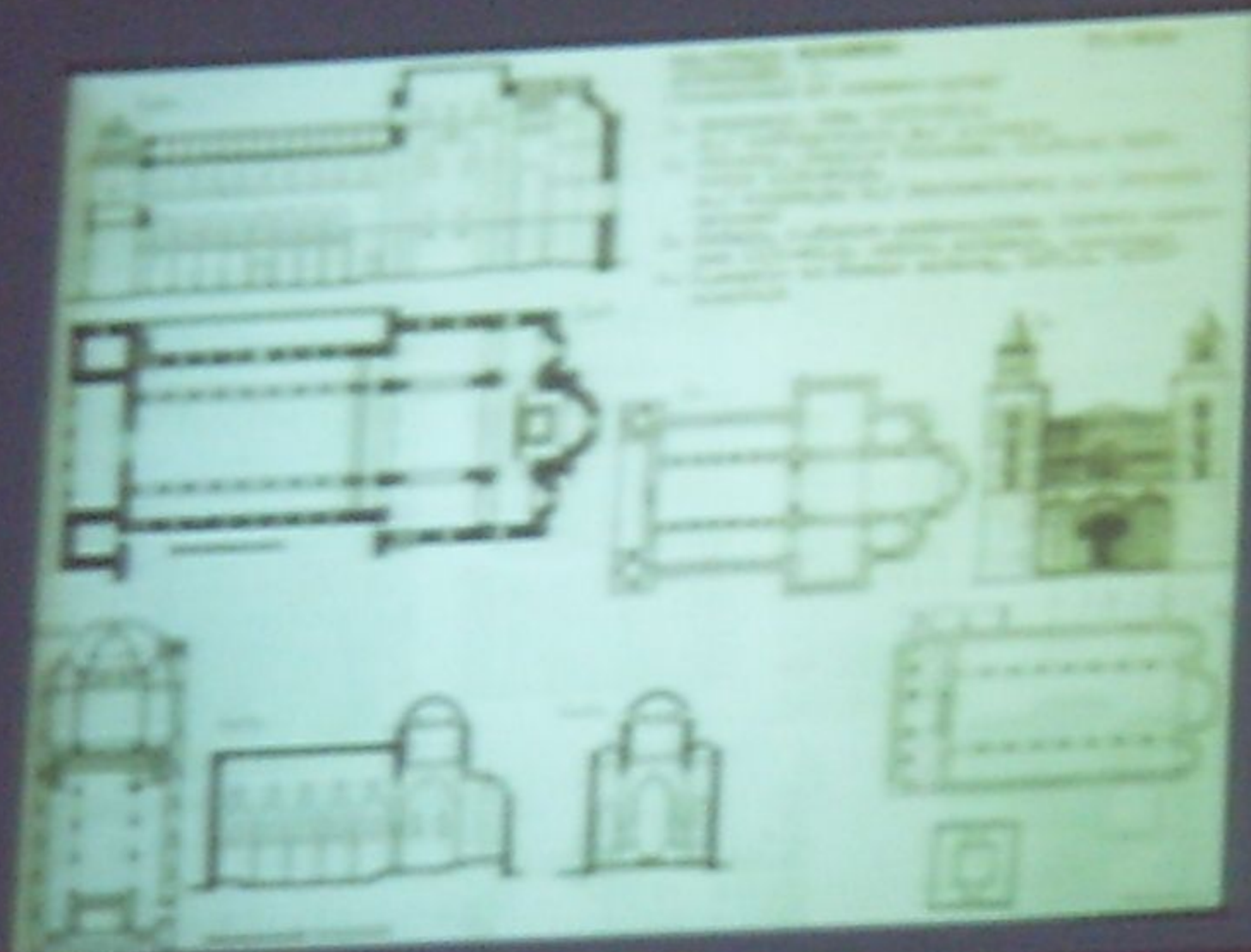

Mont-Saint-Michel:
Bencés apátság – „Mervill-
kerengő” (1210-1228)

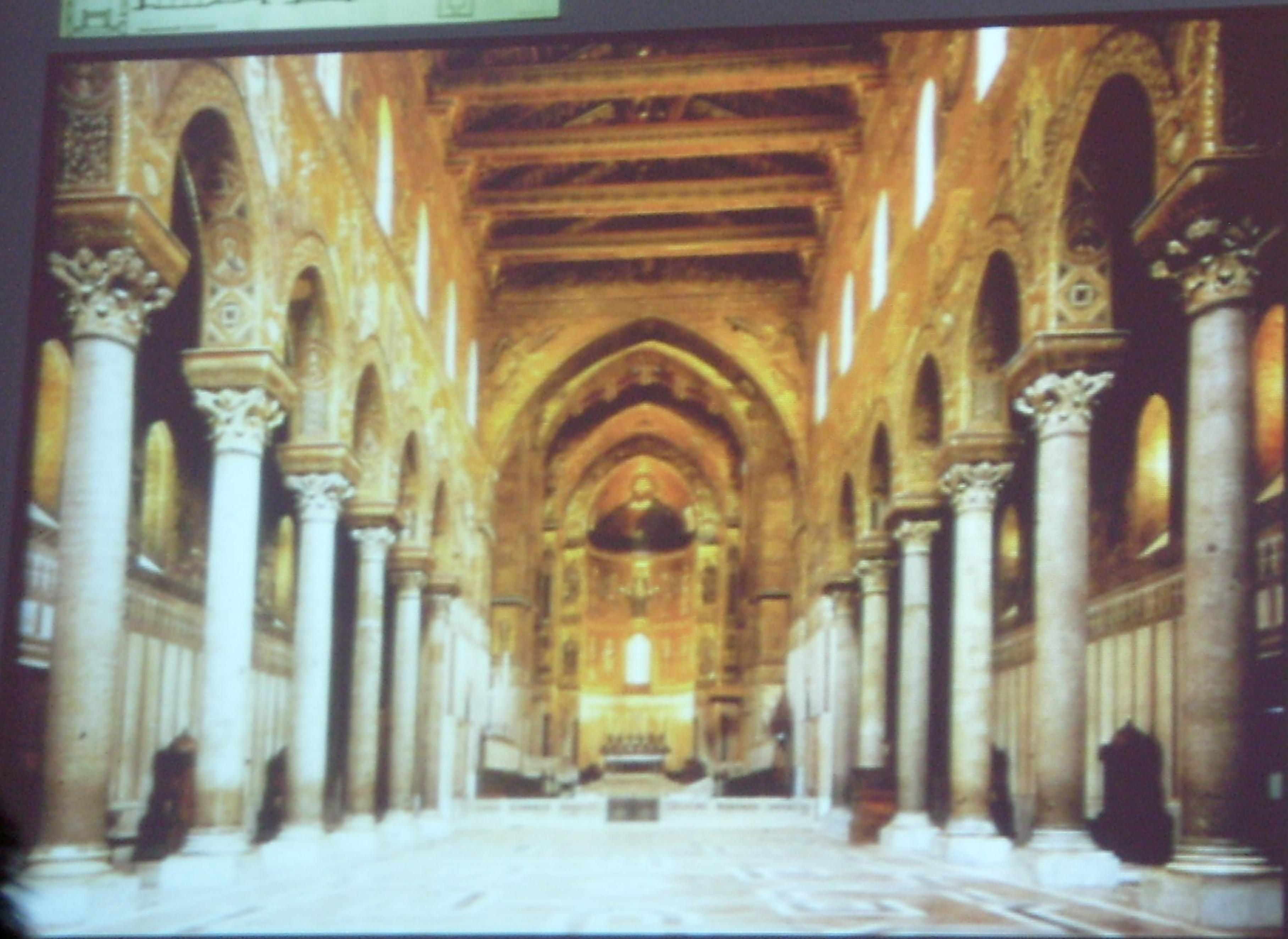
Monreale: dóm
(1147-1182)

A Romanika építészete II. – Interregionális áramlatok
F.) Normann („Imperiális”) Romanika – érett szakasz (XII-XIII. sz.)

Monreale: dóm
(1147-1182)

A gótika építészete I. – A gótika szellemének születése

A Gótika születésének körülményei:

- Gazdasági fejlődés az ezredforduló után:

Új mezőgazdasági technológiák elterjedése (háromnyomásos gazdálkodás, vaspapucsos faeke, ló-erő, szügyhám, vízimalom...) a hatékonyabb termelést segítette elő (a karoling-kori 2-3 szorosa).

Jobb, biztosabb megélhetés, népességrobbanáshoz vezetett, mely új földterületek művelésbefogását eredményezte (belső kolonizáció) erdőirtás, mocsarak lecsapolása, stb. révén. A telepésmozgalmak (külső kolonizáció) korábban lakatlan területekre irányult mind spontán és szervezett formában. Megnőtt Európa és specializálódott.

- A társadalom változása:

Árutermelés, pénzgazdálkodás általánossá válása új társadalmi rétegeket hozott létre (kereskedők, kézművesek), és az önellátó háziipar helyébe a kézműipar lépett. Az új rétegek megerősítették az urbanizáció folyamatát. Középkori városok küzdelme a kiváltságokért.

- A szellemi élet változása:

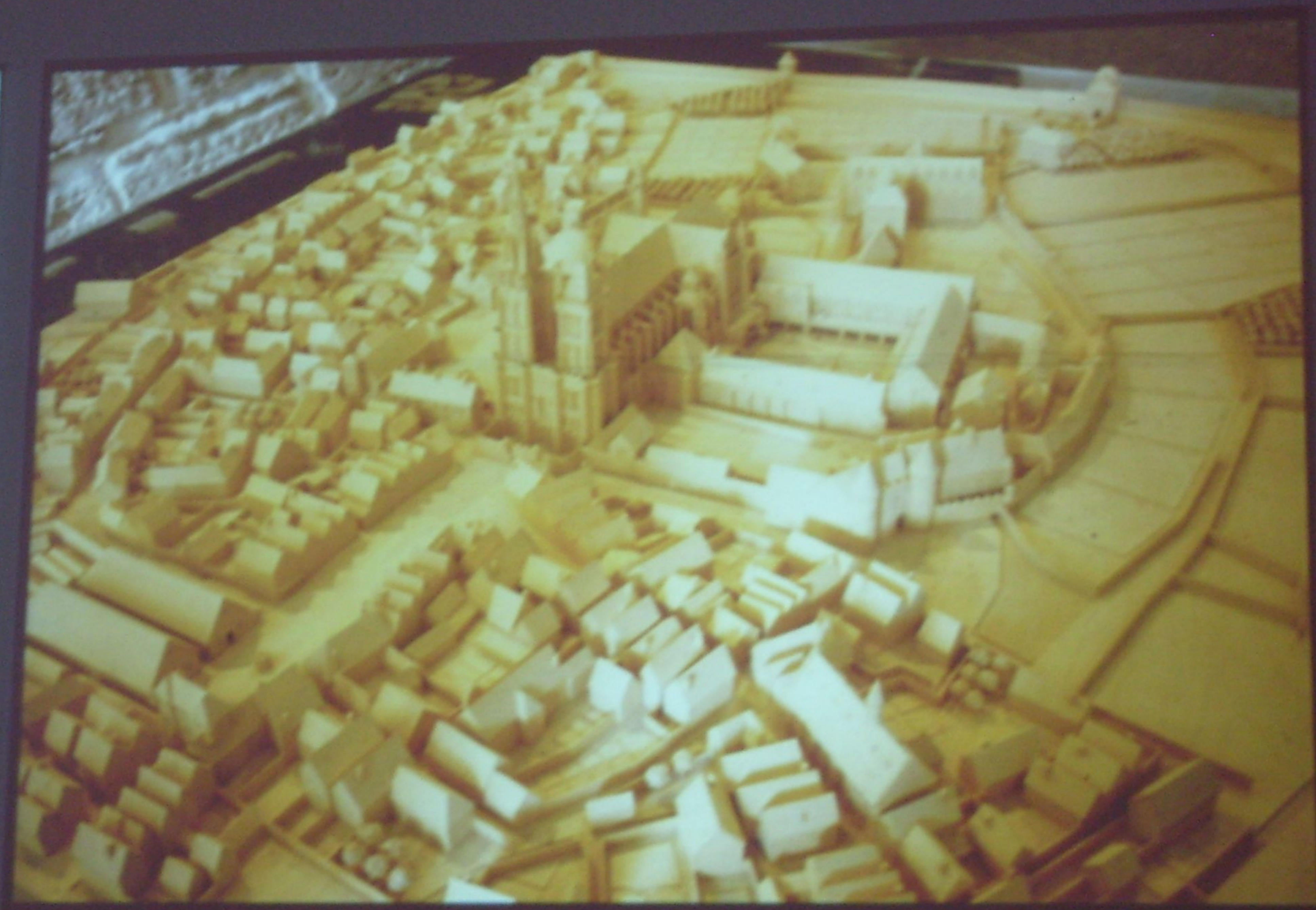
Az antik filozófia és természettudomány Arab gondolkodók közvetítése révén válik részévé a teológiának; ez eredményezi a középkor humanizmusát, és a teológia és tudományok „nászát”: a skolasztikát.

A gótika építésze I. – Észak-Francia Katedrális Gótika

A.) Kora-gótika II-de-France és Champaign tartományokban (XII. sz.)

Benozzo Gozzoli:
Szent Tamás diadala

Saint-Denis település az apátság körül

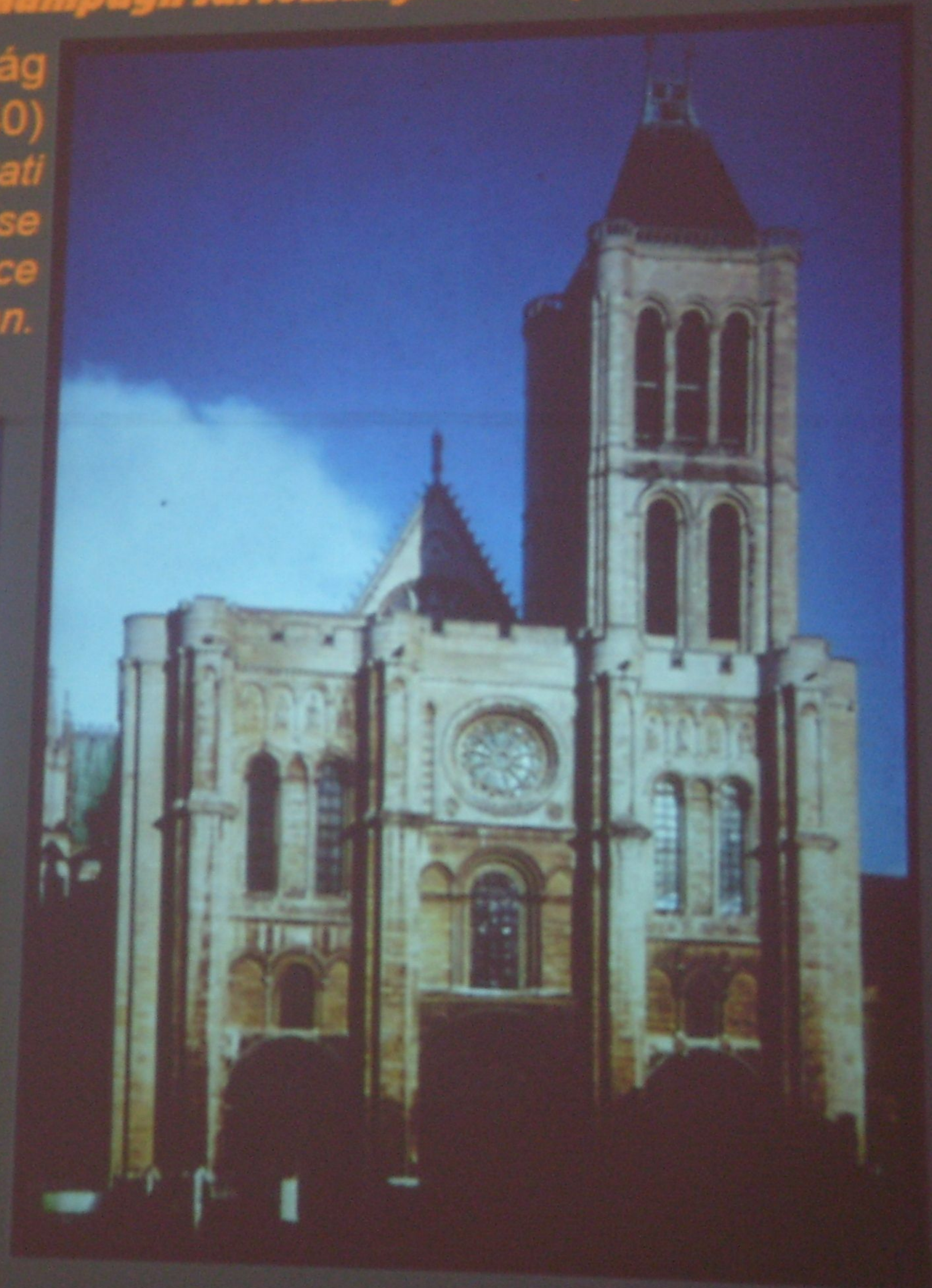
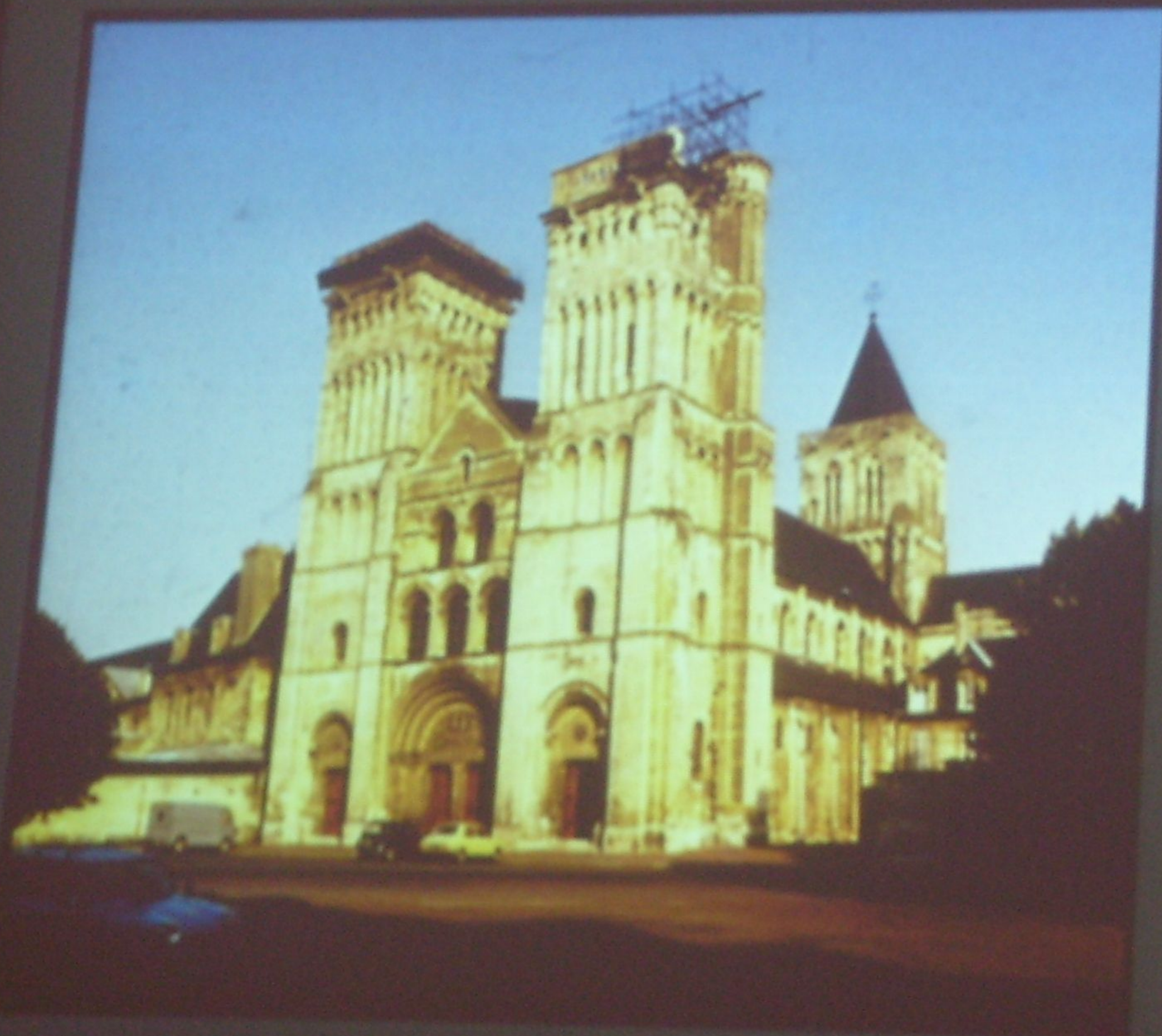
A gótika építészete I. – Észak-Francia Katedrális Gótika

A.) Kora-gótika Il-de-France és Champagne tartományokban (XII. sz.)

Saint-Denis: apátság
(1137-1140)

*A normann két nyugati
torony megjelenése
Il-de-France
tartományban.*

Román-kori előzmény:
Caen: Saint-Trinité
(1060/1066-1120)

A gótika építészete I. – Észak-Francia Katedrális Gótika
A.) Kora-gótika Il-de-France és Champagne tartományokban (XII. sz.)

Laon: katedrális (1160-1200 k.)

Párizs: Notre-Dame (1163-1200 k.)

A gótika építészete I. – Észak-Francia Katedrális Gótika
A.) Kora-gótika Il-de-France és Champagne tartományokban (XII. sz.)

A gótika nem pusztán az
architectonikus elemek
vertikalizmusát hozza el,
hanem az egyes szerkezeti-
elemek egymásra-
vonatkoztatásának elvét is.
Azaz a homlokzati falból
szinte kinőnek a támpillérek,
nem csak elé állnak.

Saint-Denis: apátság (1137-
1200 k.)

Előzmény: Caen: St. Trinité

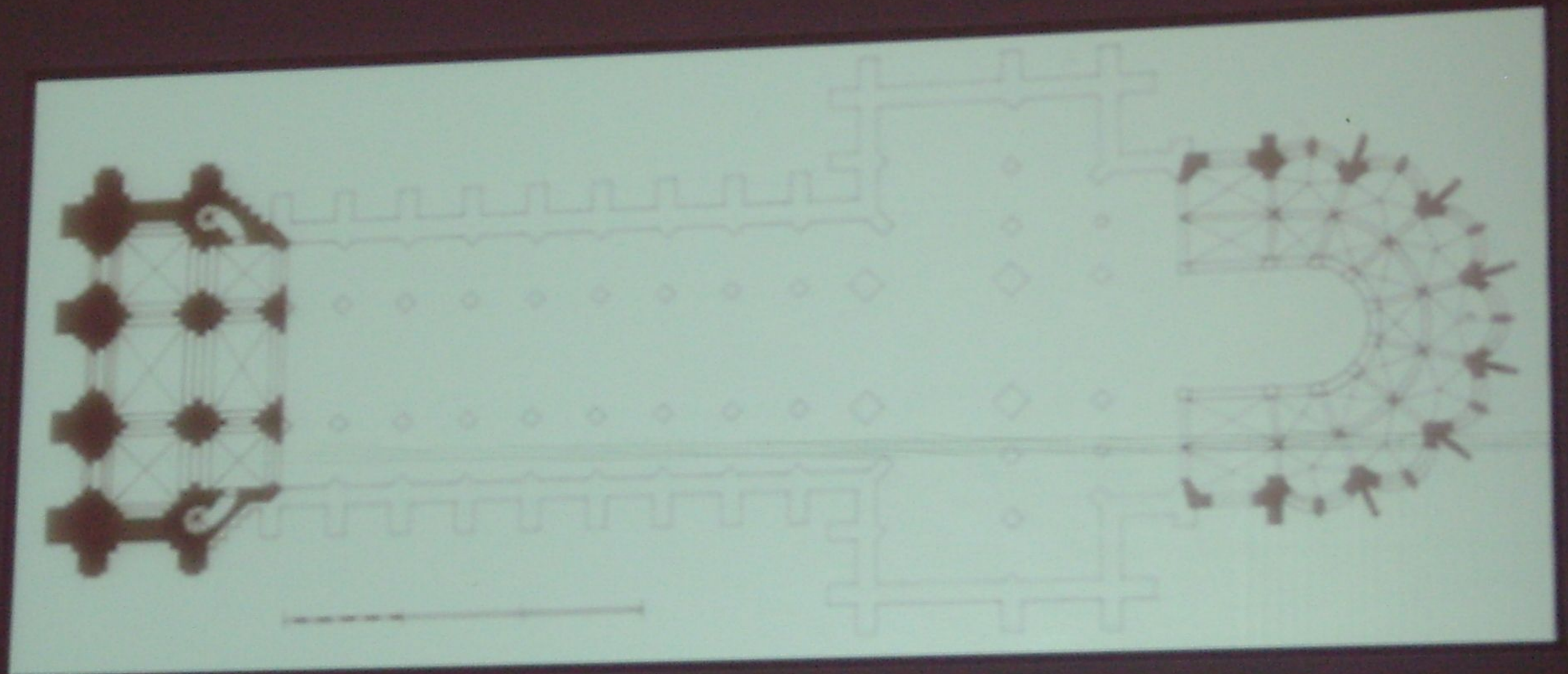

Párizs: Notre-Dame
(1163-1200 k.)

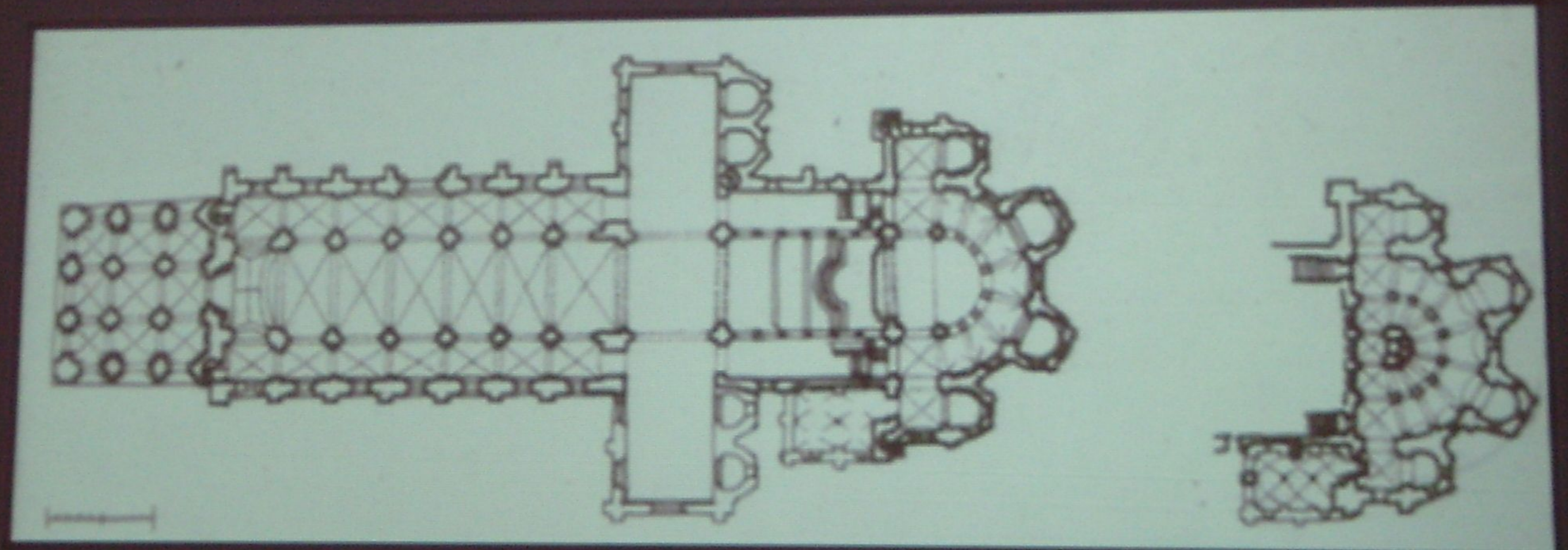
A gótika építészete I. – Észak-Francia Katedrális Gótika

A.) Kora-gótika Il-de-France és Champagn tartományokban (XII. sz.)

Saint-Denis: apátság
(1137-1140-1144)
Két nyugati torony
megjelenése Il-de-France
tartományban.
A gótikus francia-szentély
(szentély körüljáróval,
kápolna-koszorúval)
kialakulása, és a normann

Saint-Benoit-sur-Loire:
Bencés apátság
(1090 k.)
A román-kori francia-
szentély rendhagyó és
tipikus példája (szentély
körüljáróval és sugar-
kápolnákkal, rendhagyó
altemplommal)

A gótika építészete I. – Észak-Francia Katedrális Gótika

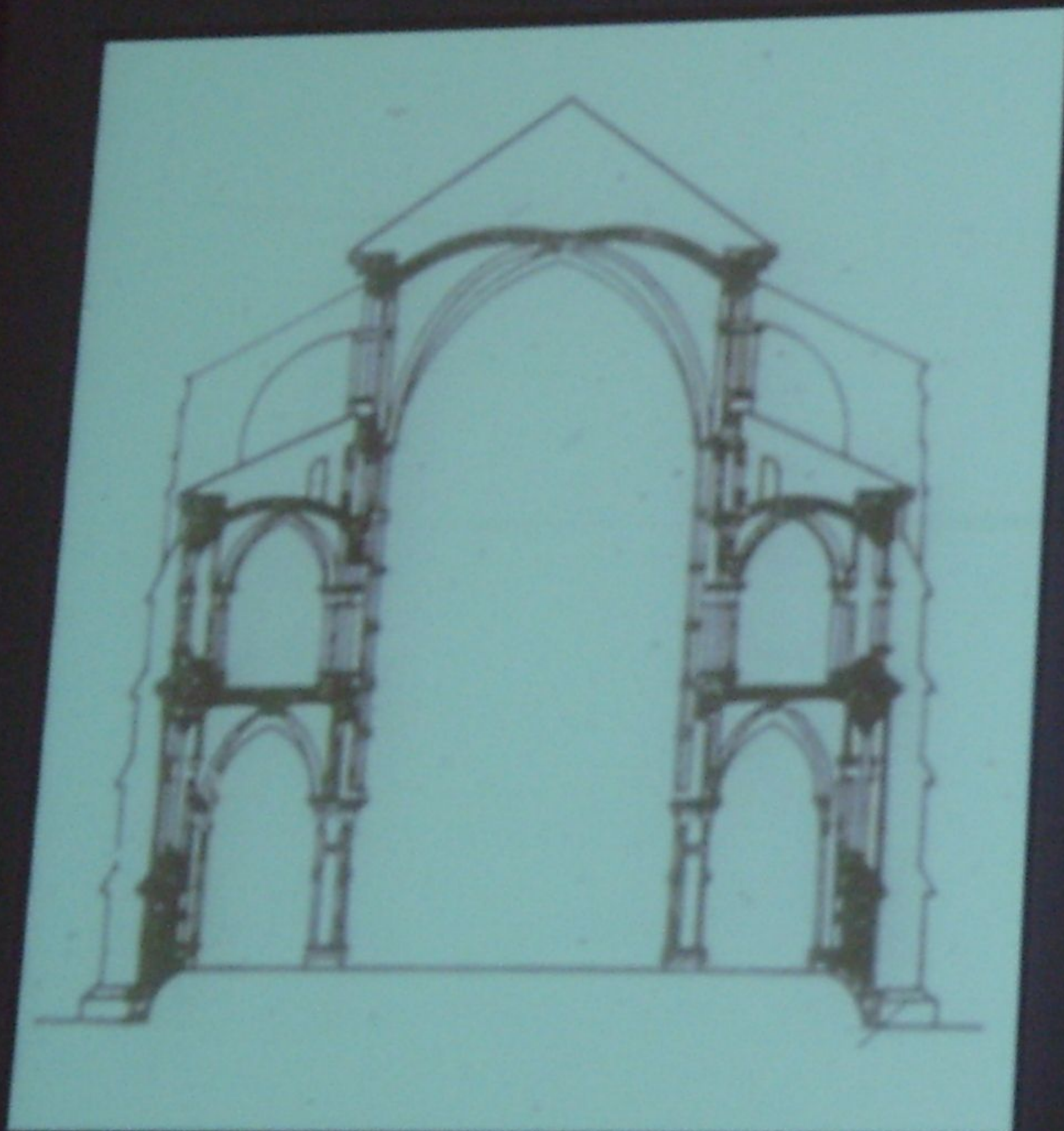
A.) Kora-gótika Il-de-France és Champagn tartományokban (XII. sz.)

Saint-Denis: apátság
(1140-1144)
A gótikus francia-szentély
(szentély körüljáróval,
kápolna-koszorúval)
biztosítja tér
egységesítésének
gótikus elvét.

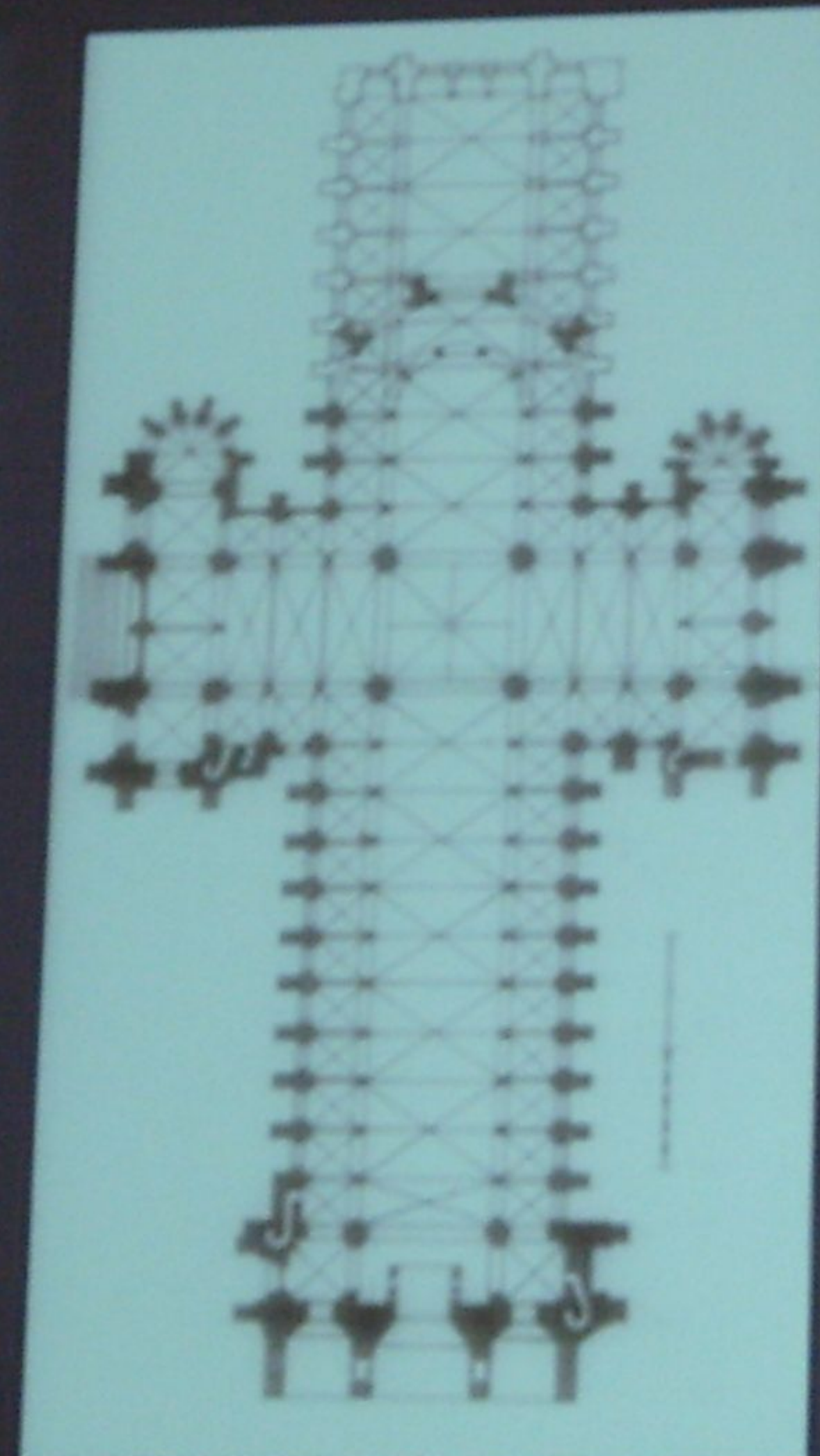
A gótika építészete I. – Észak-Francia Katedrális Gótika

A.) Kora-gótika II-de-France és Champagn tartományokban (XII. sz.)

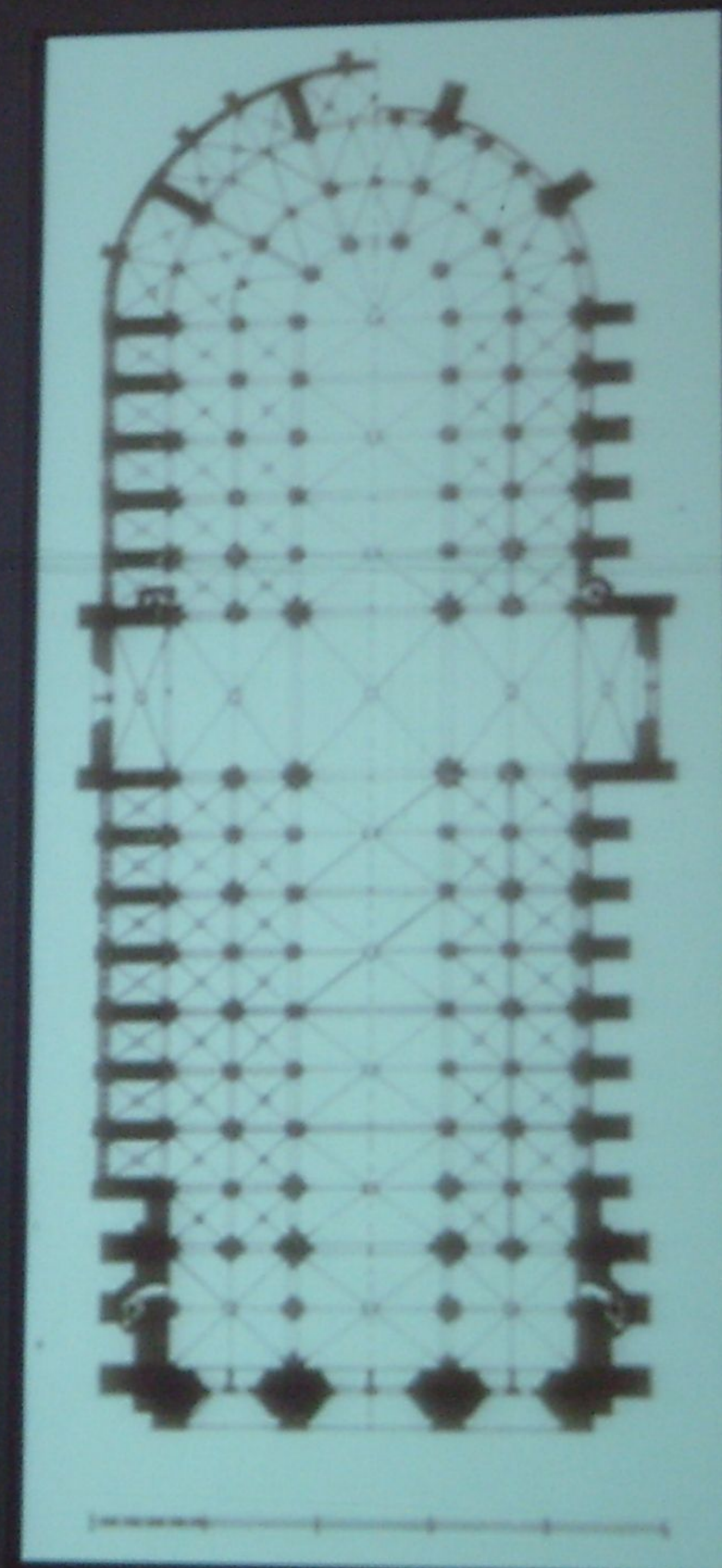

A kora-gótika sajátos kétarcúsága az empórium és a támvív együttes jelenléte: gótikus tartószerkezet, románkoriás téri gesztusok.

A tér egységesülését szolgálja a keresztház megközelítőleg haránt-tengelybe kerülése, és lerövidülése.

Laon: katedrális
(1160-1200 k.)

Párizs: Notre-Dame (1163-1200 k.)

A gótika építészete I. – Észak-Francia Katedrális Gótika
A.) Kora-gótika Il-de-France és Champagn tartományokban (XII. sz.)

Laon: katedrális (1160-1200 k.)

Párizs: Notre-Dame (1163-1200 k.)

A gótika építészete I. – Észak-Francia Katedrális Gótika
A.) Kora-gótika Il-de-France és Champagne tartományokban (XII. sz.)

Csúcsíves, hatsüveges boltozat, a kora-gótika jellemző boltozati formája

Párizs: Notre-Dame (1163-1200 k.)

A gótika építészete I. – Észak-Francia Katedrális Gótika
A.) Koragótika Il-de-France és Champagne tartományokban (XII. sz.)

Párizs: Notre-Dame (1163-1200 k.)

Saint-Denis: apátság (1140-1144)

Caen: Saint-Trinité (1060/1065-1120)

